

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.5.4.37>**ZADANIA BEZPIECZEŃSTWA SOCJALNEGO URZĘDNIKÓW PAŃSTWOWYCH****Volodymyr Sokolov***kandydat nauk prawnych,**sędzia**Sumskiego Okręgowego Sądu Administracyjnego (Sumy, Ukraina)**ORCID ID: 0000-0002-7610-3319**Sokolov@gmail.com*

Adnotacja. Znaczenie tego artykułu polega na tym, że określenie zadań związanych z bezpieczeństwem społecznym urzędników państwowych ma na celu usprawnienie procesu osiągania celu. Tak więc, dzięki ustaleniu zadań, możliwe będzie różnicowanie pracy różnych organów władzy publicznej, samorządu terytorialnego lub formacji społecznych w celu utrzymania i stworzenia warunków bezpieczeństwa społecznego urzędników państwowych. Ponadto prowadzenie listy zadań umożliwi określenie praktycznych kierunków działań, które są istotne dla teraźniejszości i odzwierciedlają zarówno problematyczne aspekty, jak i ogólne skupienie się na bezpieczeństwie społecznym, co z kolei wskaże jego granice jako odrębnej instytucji prawnej. W artykule przeanalizowano cele i zadania bezpieczeństwa społecznego urzędników państwowych. Zdefiniowano autorską klasyfikację zadań bezpieczeństwa socjalnego urzędników państwowych. Wyszczegółowano treść każdego z zadań. Należy zauważyć, że szczególnym celem bezpieczeństwa społecznego urzędników państwowych jest zmniejszenie zróżnicowania, które polega na znacznej różnicy między bezpieczeństwem społecznym urzędników państwowych, które gwarantuje państwo, a bezpieczeństwem społecznym osób fizycznych, których obowiązek zapewnienia jest podzielony pomiędzy państwem a osobami prywatnymi.

Słowa kluczowe: zadania, bezpieczeństwo społeczne, urzędnicy państwowe, służba publiczna, prawo socjalne.

TASKS OF SOCIAL SECURITY OF CIVIL SERVANTS**Volodymyr Sokolov***Candidate of Legal Sciences,**Judge**Sumy District Administrative Court (Sumy, Ukraine)**ORCID ID: 0000-0002-7610-3319**Sokolov@gmail.com*

Abstract. The relevance of the article is that the definition of social security tasks for civil servants is aimed at streamlining the process of achieving the goal. Thus, due to the establishment of tasks, it will be possible to differentiate the work of different bodies of state power, local self-government or public formations to maintain and create conditions for social security of civil servants. In addition, the list of tasks will provide an opportunity to identify practical activities that are relevant today and reflect both the problematic aspects and the general direction of social security, which, in turn, will indicate its limits as a separate legal institution. The article analyzes the purpose and goals of social security of civil servants. The author's classification of social security tasks of civil servants is determined. The content of each of the tasks is detailed. It is emphasized that the special task of social security of civil servants is to reduce the differentiation, which is a significant difference between the social security of civil servants guaranteed by the state and the social security of individuals, whose responsibility is shared between the state and individuals.

Key words: tasks, social security, civil servants, civil service, social legislation.

ЗАВДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ**Володимир Соколов***кандидат юридичних наук,**суддя**Сумського окружного адміністративного суду (Суми, Україна)**ORCID ID: 0000-0002-7610-3319**Sokolov@gmail.com*

Анотація. Актуальність статті полягає в тому, що визначення завдань соціальної безпеки державних службовців спрямоване на упорядкування процесу досягнення мети. Так, завдяки встановленню завдань можливо буде диференціювати роботу різних органів державної влади, місцевого самоврядування чи громадських формувань щодо підтримання та створення умов соціальної безпеки державних службовців. Крім того, наведення переліку завдань дасть можливість визначити практичні напрями діяльності, які є актуальними для сьогодення та відбивають як проблемні

аспекти, так і загальну спрямованість соціальної безпеки, що своєю чергою вкаже на її межі як окремого правового інституту. У статті проаналізовано мету й цілі соціальної безпеки державних службовців. Визначено авторську класифікацію завдань соціальної безпеки державних службовців. Деталізовано зміст кожного із завдань. Наголошено, що спеціальним завданням соціальної безпеки державних службовців є зменшення диференціації, яка полягає в значній різниці між соціальною безпекою державних службовців, яку гарантує держава, й соціальною безпекою фізичних осіб, обов'язок щодо гарантування якої розподілений між державою та приватними особами.

Ключові слова: завдання, соціальна безпека, державні службовці, державна служба, соціальне законодавство.

Вступ. Визначення завдань соціальної безпеки державних службовців спрямоване на упорядкування процесу досягнення мети. Так, завдяки встановленню завдань можливо буде диференціювати роботу різних органів державної влади, місцевого самоврядування чи громадських формувань щодо підтримання та створення умов соціальної безпеки державних службовців. Крім того, наведення переліку завдань дасть можливість визначити практичні напрями діяльності, які є актуальними для сьогодення та відбивають як проблемні аспекти, так і загальну спрямованість соціальної безпеки, що своєю чергою вкаже на її межі як окремого правового інституту.

Основна частина. Слід зазначити, що, хоча питання мети, завдань і функцій соціальної безпеки державних службовців є малодослідженим, проте вклад у його вивчення зробили такі вчені, як-от: В.В. Безусий, О.Б. Березовська-Чміль, В.Г. Бульба, О.С. Бурлака, М.Р. Григорян, І.М. Дралюк, О.В. Свтухов, С.В. Заболотна, М.І. Іншин, Ю.М. Кисіль, В.В. Ковалик, О.В. Когут, Н.В. Коленда, І.П. Кринична, Ю.І. Матвеева, В.І. Микитин, О.Ф. Новікова, О.В. Паньков, І.С. Пашко, Н.С.М. Пінчук, О.В. Повстин, С.М. Прилипко, О.Г. Сидорчук, Т.А. Шахматова, М.М. Шумило.

Для реалізації мети необхідним є створення окремого порядку й напрямів, у кожного з яких є свої завдання. Щодо соціальної безпеки, то Т.А. Шахматова серед її завдань виділяє такі: «забезпечення нормального рівня життя та функціонування підприємств та організацій; мінімізація загрози для існування соціальних груп різного рівня; зростання потенціалу країни (людського й економічного)» (Shakhmatova, 2013: 76).

Уточнення потребує критерій «нормальності» рівня життя, адже він буде коливатись як стосовно країни, так і щодо регіону, оскільки під терміном «нормальність» у більшості випадків мають на увазі середній показник. Тому виникає питання щодо відповідності середнього показника рівня життя реальній можливості реалізувати право на гідне життя, що включає цілий ряд різних факторів. Саме право на гідне життя має бути орієнтиром у визначенні достатності проведених заходів із соціальної безпеки. Щодо мінімізації загрози, то вона може мати різний характер, наприклад, техногенний, і не завжди саме заходи соціальної безпеки можуть запобігти їх настанню, що особливо стосується різних соціальних груп. Відповідно, доречніше буде говорити винятково про мінімізацію соціальних ризиків. Досліджуючи можливості залучення до завдань соціальної безпеки зростання потенціалу, можна дійти висновку, що таке завдання може бути частиною соціальної політики, а не лише соціальної безпеки, адже воно потребує для втілення більше засобів, ніж ними володіє соціальна безпека.

На думку О.Б. Березовської-Чміль, завданнями соціальної безпеки є такі: «створення можливостей для вільного розвитку кожного, реалізації себе й власних здібностей шляхом гарантування мінімального рівня життя; підняття рівня добробуту й створення соціальної солідарності» (Berezovska-Chmil, 2012: 3).

Варто наголосити, що мінімальний рівень життя та відповідні йому соціальні допомоги не створюють умови для вільного чи гармонійного розвитку, а лише не дозволяють погіршити наявний стан. Наведені автором завдання соціальної безпеки визначають більшою мірою соціальну стабільність і можливість реалізувати право на працю. Щодо соціальної солідарності, то необхідність її забезпечення є дискусійним питанням в умовах ринкової економіки. Для державних службовців соціальна солідарність також недоречна, оскільки адміністративними засобами важко досягнути саме поєднання механічної та органічної солідарності, що лежать в основі солідарності соціальної. Спірним можливо вважати й необхідність розвитку саме в контексті соціальної безпеки, адже соціальна безпека забезпечує такий розвиток, який впливає як з її сутності, так і з її мети. Для розвитку ж особистості застосовуються механізми реалізації соціально-економічних прав та інтересів, вибір яких залежить винятково від бажання самої особи й не пов'язаний із негативними наслідками. Аналогічна ситуація стосується й державних службовців, де просування по службі залежить від здібностей державного службовця, в той час, як соціальна безпека є об'єктивною та гарантується всім. Таким чином, наведені завдання потребують уточнення в контексті соціальної безпеки, а не політики.

О.Г. Сидорчук зазначає, що завдання залежать від «гостроти й вагомості» для соціальної безпеки, тому їх можна розподілити на такі, як «гідність рівня життя, усунення бідності, гарантованість захисту, підвищення цінності праці, підвищення людського потенціалу, зменшення соціальної нерівності, забезпечення конкурентоспроможності держави, збереження умов життя для наступних поколінь» (Sydorchuk, 2019: 178).

Аналізуючи наведені автором завдання, можемо зробити висновок, що під соціальною безпекою він розуміє максимально широке поняття, яке охоплює всі аспекти сучасного життя. Використання такого підходу в науково-теоретичному дослідженні є необґрунтованим, оскільки не дозволяє правильно диференціювати різні напрями й визначити межі саме соціальної безпеки. У контексті завдань соціальної безпеки такий поділ не дозволяє виокремити спеціальні засоби й методи, а ефективність виконання завдань буде спірною, адже на них впливають і політико-економічні фактори. Важливо наголосити, що ключові завдання соціальної безпеки обов'язково мають бути пов'язані з правовим регулюванням матеріального забезпечення, адже без відповідного законодавства гарантувати соціальну безпеку неможливо. Перелік, наведений автором, не передбачає особливого місця саме праву, що є недопустимим для дійсно результативної соціальної безпеки.

І.П. Кринична до завдань соціального забезпечення державних службовців відносить такі: «обов'язкове закріплення соціальних прав у законодавчих актах; гарантування втілення життєвих потреб, у тому числі соціальних; підвищення рівня добробуту й рівня дотримання соціальної справедливості» (Круглунчна, 2013: 176).

Слід доповнити, що визначені завдання є обов'язковими саме для держави, оскільки від неї залежить, яким саме чином будуть втілюватися норми права й чи відповідатиме наданий рівень соціальної допомоги визначеному в законодавстві. Деталізації потребує завдання щодо закріплення соціальних прав, адже більшість із них є однаковими для державних службовців та інших фізичних осіб. Відмінний лише порядок втілення, а тому завдання полягає в підвищенні якості впорядкування реалізації соціальних прав. Крім того, завдання мають координуватися і з наявними проблемами, що найперше стосуються актуальності законодавства й фінансових можливостей держави.

У такому контексті й виділяє завдання соціального забезпечення державних службовців М.Р. Григорян, наголошуючи на потребі «відходу від традицій Радянського Союзу», а також на «залученні молодих професіоналів для створення державної служби, що буде більш конкурентоспроможною, ніж приватний сектор, зокрема щодо умов постійного підвищення на посаді й кар'єрного росту, продуктивності кадрів і необхідності в запобіганні корупції» (Григорян, 2015: 92).

Хоча законодавство було неодноразово змінено із часів СРСР, все ж у ньому залишилися незмінними самі методи правового регулювання, що безумовно впливає на розуміння праці в державній службі й відповідний рівень соціальної безпеки. Спроби зменшити привілейованість державних службовців призвели до створення незахищеності їх від соціальних ризиків, а отже, заохочення до корупції, а тому важливо не лише дотримання нових тенденцій, але й врахування умов життя сучасного державного службовця.

Отже, на основі проведеного аналізу можна дійти висновку, що завдання соціальної безпеки державного службовця розподіляються на загальні, що діють комплексно й щодо кожної із дій, яка проводиться в межах її підтримання, та на спеціальні, які відбивають специфіку соціальної безпеки державних службовців, але не володіють самостійністю щодо мети діяльності й використовуваних засобів. Так, до загальних завдань соціальної безпеки державних службовців варто віднести такі:

- 1) економічні завдання;
- 2) правові завдання;
- 3) соціально-культурні завдання.

До спеціальних завдань соціальної безпеки державних службовців належать такі:

- 1) зменшення диференціації;
- 2) забезпечення всесуб'єктності соціального забезпечення;
- 3) запобігання зловживанням.

Коротко проаналізуємо кожну групу вищезазначених завдань.

Першими в наведеному переліку є економічні завдання. Вони спрямовані на підтримання ресурсів для сприяння соціальної безпеки, забезпечення її розвитку. М.І. Копитко зазначає, що на основі «економіко-математичних розрахунків можливо довести зниження рівня соціальної безпеки, а також визначити взаємозв'язок між ними й відповідним рівнем тінзації, сприяння корупції, а як наслідків, – поглиблення бідності, безробіття та нерівності» (Копитко et al., 2017: 311).

Тобто економічними завданнями можливо вважати такі, що сприяють виявленню фактичних проблем соціальної безпеки й розумінню її економічної сутності. Крім того, саме від рівня економічної забезпеченості залежить рівень реалізації правового регулювання та його відповідність дійсності.

Таким чином, економічні завдання соціальної безпеки державних службовців мають такі особливості:

1) їх реалізація починається після настання соціальних ризиків, оскільки саме завдяки економічним ресурсам виплачуються соціальні допомоги, а зв'язок із державою засвідчує неможливість отримання таких ресурсів з інших джерел;

2) вони характеризуються відшкодувальним характером, що пояснюється необхідністю покриття витрачених державним службовцем непередбачуваних коштів як у зв'язку з неправомірним діянням щодо нього, так і відповідним захистом у суді. Відшкодування обов'язково має покривати всі здійснені витрати, а за можливості й повертати в попередній стан. Важливо не ототожнювати з витратами виплату штрафу, що не впливає на стан соціальної безпеки державного службовця та, власне, відшкодування;

3) їм притаманна постійна фінансова підтримка, що здійснюється після настання тривалих негативних наслідків. Так, наприклад, після повної втрати працездатності або ж виходу на пенсію державний службовець має право на отримання соціальної допомоги. Однак така допомога повинна бути своєчасною та постійною, що й забезпечується шляхом реалізації економічних завдань.

Наступними є правові завдання соціальної безпеки державних службовців, які втілюються через правове регулювання та відповідне дотримання та реалізацію норм права, спрямованих на трудові відносини, соціальне забезпечення та захист. С.М. Прилипко в такому контексті зазначає, що «право є невіддільним від суспільного управління, а тому на нього впливають як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники розвитку» (Прилипко, 2008: 1).

В аспекті соціальної безпеки цей вплив визначає обов'язкову актуалізацію законодавства, залежність соціальної безпеки державного службовця від загальноприйнятого на певний момент часу. Наприклад, перебування на державній службі винятково чоловіків у минулому столітті відповідало поняттю соціальної безпеки, однак натепер така ситуація є порушенням.

Варто зазначити, що правові завдання соціальної безпеки державних службовців характеризуються такими особливостями:

1) реалізуються з метою захисту від внутрішнього й зовнішнього тиску, який виникає через виконання державними службовцями завдань і функцій держави. Зовнішній тиск може полягати в необґрунтованих скаргах на діяльність державного службовця, перешкоджання або залякування його самого й членів його сім'ї. Внутрішній тиск може здійснюватися з боку керівництва й полягати в примушенні до прийняття певного рішення;

2) передбачають зобов'язаність держави, тобто покладення на державу всіх обов'язків щодо створення та підтримання соціальної безпеки для державних службовців. Наявність таких обов'язків, які закріплені законодавчо, визначає невідворотність допомоги й можливість звернення до суду у випадку її ненадання;

3) використовуються для здійснення упорядкування, адже завдяки правовому регулюванню визначається порядок реалізації того чи іншого права державним службовцем. Упорядкованість дозволяє краще розуміти сам процес, а також підвищувати ефективність його контролю. Крім того, упорядкованість означає й прозорість і зрозумілість норм права, що відповідає реалізації основних принципів права.

Також до загальних завдань соціальної безпеки державних службовців слід належать соціально-культурні завдання. Так, забезпечення соціальної безпеки державного службовця надає йому можливість використати час для якіснішого виконання посадових обов'язків, додаткового навчання, а також сприяє підвищенню довіри до держави. До показників, що впливають на стан культури в суспільстві, О.В. Повстин відносить: «наявність житла, медичне забезпечення, професійну стабільність, належний рівень освіти й науки. В Україні такі показники впродовж тривалого часу не демонструють підвищення» (Povstyn at all, 2012).

Соціальна безпека державних службовців гарантує наявність у них соціальних прав і можливість їх втілення, а отже й покращення свого соціального становища. Водночас рівень культури залежить уже від світосприйняття інших працівників державних органів, а тому потребує здійснення додаткових дій щодо його підтримання з боку держави.

Можемо резюмувати, що соціально-культурні завдання соціальної безпеки державних службовців мають такі особливості:

1) сприяють перерозподілу навантаження, що здійснюється через надання достатніх економіко-правових ресурсів для підтримання сімейного життя державного службовця, а також шляхом визначення порядку чергування приватного й публічного життя, що особливо стосується перепрацювань і винятковості публічних обов'язків. Така ситуація дозволяє реалізувати йому свої посадові права й обов'язки, не завдаючи шкоди іншим власним інтересам;

2) забезпечують підвищення рівня свідомості, що відбувається через демонстрацію втілюваності законодавчих норм і необхідності їх дотримання. Для державних службовців вкрай важливим є розуміння відповідальності, яка лежить на них, щодо виконання завдань держави. Водночас держава, постійно підвищуючи кваліфікованість державних службовців, повинна спрямовувати їх на поліпшення якості роботи. Унаслідок цього комунікація в межах державного органу й з іншими фізичними особами буде підвищуватись, що пояснюватиметься свідомим ставленням до посадових обов'язків;

3) виконують функцію попередження деформації свідомості, що може виникнути внаслідок тривалого виконання одних і тих же дій, недосконалої законодавства й розчарування в державі як суб'єкті захисту державного службовця. Відповідно, реалізація соціально-культурних завдань дозволяє орієнтувати діяльність державних службовців на загальносоціальну мету. У контексті їхньої соціальної безпеки це означає зменшення шансів здійснити правопорушення та завдати шкоди власним інтересам і правовим можливостям.

Як уже вказувалося раніше, спеціальним завданням соціальної безпеки державних службовців є зменшення диференціації, яка полягає в значній різниці між соціальною безпекою державних службовців, що гарантує держава, й соціальною безпекою фізичних осіб, обов'язок щодо гарантування якої розподілений між державою та приватними особами. Досліджуючи пенсійну сферу, С.В. Заболотна зазначає, що «дестабілізуювальні політичні рішення щодо пенсійного законодавства вплинули на бажання залишатися на державній службі чи вступати на неї. Необхідним є прийняття окремого порядку для нарахування пенсій державним службовцям» (Zabolotna, 2016: 67).

Варто дещо уточнити, що сутністю проблеми є не саме скасування пенсій, а неможливість їх перерахунку й використання спільного порядку нарахування з іншими фізичними особами. Така ситуація дещо знецінює саму державну службу, оскільки із-за меншого розміру заробітної плати, отриманої державним службовцем, меншим буде й розмір пенсії. Як наслідок, створюються передумови для надмірної диференціації в межах суспільства, а отже й порушення соціальної безпеки. Тому сутністю реалізації такого завдання можна вважати втілення змісту принципу рівності шляхом використання державно-правових інструментів щодо надання не менших можливостей для гідного рівня життя державним службовцям, ніж він можливий для фізичних осіб із тією ж кваліфікацією, проте дотримання балансу щодо перетворення наданих прав державному службовцю на надмірні привілеї.

Всесуб'єктність забезпечення також належить до спеціальних завдань соціальної безпеки державних службовців і розкривається у двох аспектах. По-перше, всесуб'єктність пов'язана з підтриманням соціальної безпеки не лише державних службовців, але й членів їх сімей, що особливо стосується дипломатичної служби. По-друге, соціальна безпека повинна підтримуватись щодо всіх державних службовців на належному рівні незалежно від рангу й категорії. Аналізуючи національне законодавство, можна зробити висновок, що таке завдання реалізується через закріплення спеціальних умов проживання, додаткових пільг, соці-

ально-побутового забезпечення, а також виплат спеціальної допомоги у випадку втрати державного службовця як годувальника.

Ще одним спеціальним завданням соціальної безпеки державних службовців можна вважати запобігання зловживанням, що проявляється у створенні інструментів захисту від таких зловживань для самого державного службовця, а також формуванні умов, коли реалізація зловживань не буде мати сенсу й реальної потреби. І.В. Мегедін зазначає, що «боротьба з корупцією або іншими зловживаннями державних службовців є однією з найсуттєвіших для нашої держави, оскільки вона вже вийшла за рамки винятково державної служби» (Mehedyn et al., 2013: 162).

Висновки. У контексті соціальної безпеки така ситуація пов'язана із загрозами й для самих державних службовців, які можуть не втілити власні соціальні права без вступу в корупційні відносини. Таким чином, сутністю завдання можна вважати покращення правового регулювання соціального забезпечення, захисту й підвищення кваліфікації для державних службовців у поєднанні зі збільшенням незалежного й об'єктивного контролю за їхньою діяльністю, що дозволить зменшити негативний вплив із боку осіб на державній службі, а також підвищити сам рівень правової культури.

Список використаних джерел:

1. Березовська-Чміль О.Б. Теоретико-методологічні основи дослідження соціального захисту. *Панорама політологічних студій*. 2012. Вип. 9. С. 153–157.
2. Григорян М.Р. Проблеми соціального забезпечення державних службовців в Україні: зарубіжний досвід. *Від громадянського суспільства – до правової держави*: збірник тез доповідей. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2015. С. 87–93.
3. Заболотна С.В. Пенсійне забезпечення державних службовців в Україні: реалії та механізми реформування. *Право та державне управління*. 2016. № 1 (22). С. 63–69.
4. Копитко М.І., Вінчук М.В., Верескля М.Р. Економіко-математичні методи та моделі в системі зміцнення соціальної компоненти економічної безпеки України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2017. № 2. С. 302–312.
5. Кринична І.П. Нормативно-правові засади функціонування соціального захисту державних службовців як особливої категорії громадян в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2013. № 1 (53). С. 176–179.
6. Мегедін І.В., Ковалик В.В. Особливості правового статусу державного службовця. *Науково-інформаційний вісник*. 2013. № 7. С. 157–163.
7. Повстин О.В., Саміло А.В. Соціальна безпека суспільства як фактор впливу на розвиток особистості. *Гуманітарні аспекти формування особистості*: збірник статей VI Всеукраїнської наукової конференції. Львів, 2012. С. 215–223.
8. Прилипко С.М. До питання визначення функцій права соціального забезпечення. *Проблеми законності*: респ. міжвідом. наук. зб. Харків: Нац. юрид. акад. України, 2008. Вип. 95. С. 43–47.
9. Сидорчук О.Г. Стратегія соціальної безпеки України: послідовність формування та напрями реалізації. *Соціальна економіка, політика та демографія*. 2019. № 1 (39). С. 176–183.
10. Шахматова Т.А. Теоретичні засади визначення категорії «соціальна безпека» національної економіки. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України*. 2013. № 3. С. 72–77.

References:

1. Berezovska-Chmil O.B. (2012). Teoretyko-metodolohichni osnovy doslidzhennia sotsialnoho zakhystu [Theoretical and methodological foundations of the study of social protection]. *Panorama politolohichnykh studii*. Vyp. 9. pp. 153–157. [in Ukrainian].
2. Hryhorian M.R. (2015). Problemy sotsialnoho zabezpechennia derzhavnykh sluzhbovtstv v Ukraini: zarubizhnyi dosvid [Problems of social security of civil servants in Ukraine: foreign experience]. *Vid hromadianskoho suspilstva – do pravovoi derzhavy: zbirnyk tez dopovidei*. Kh.: KhNU im. V.N. Karazina. pp. 87–93. [in Ukrainian].
3. Zabolotna S.V. (2016). Pensiine zabezpechennia derzhavnykh sluzhbovtstv v Ukraini [Pension provision of civil servants in Ukraine: realities and mechanisms of reform]: realii ta mekhanizmy reformuvannia. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*. № 1 (22). pp. 63–69. [in Ukrainian].
4. Kopytko M.I. et al. (2017) Ekonomiko-matematychni metody ta modeli v systemi zmitsnennia sotsialnoi komponenty ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Economic and mathematical methods and models in the system of strengthening the social component of economic security of Ukraine]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky*. № 2. pp. 302–312. [in Ukrainian].
5. Krynychna I.P. (2013). Normatyvno-pravovi zasady funktsionuvannia sotsialnoho zakhystu derzhavnykh sluzhbovtstv, yak osoblyvoi katehorii hromadian v Ukraini [Normative and legal bases of functioning of social protection of civil servants as a special category of citizens in Ukraine]. *Aktualni problemy derzhavnogo upravlinnia*. № 1 (53). pp. 176–179. [in Ukrainian].
6. Mehedyn I.V., Kovalyk V.V. (2013). Osoblyvosti pravovoho statusu derzhavnogo sluzhbovtstva [Features of the legal status of a civil servant]. *Naukovo-informatsiinyi visnyk*. № 7. pp. 157–163. [in Ukrainian].
7. Povstyn O.V., Samilo A. (2012). Sotsialna bezpeka suspilstva yak faktor vplyvu na rozvytok osobystosti [Social security of society as a factor influencing the development of personality]. *Zbirnyk statei VI vseukrainskoi naukovoї konferentsii "Humanitarni aspekty formuvannia osobystosti"*. Lviv. pp. 215–223. [in Ukrainian].
8. Prylypko S.M. (2008). Do pytannia vyznachennia funktsii prava sotsialnoho zabezpechennia [On the question of defining the functions of social security law]. *Problemy zakonnosti: resp. mizhvidom. nauk. zb. Kh.: Nats. yuryd. akad. Ukrainy*. Vyp. 95. pp. 43–47. [in Ukrainian].
9. Sydorchuk O.H. (2019). Stratehiia sotsialnoi bezpeky Ukrainy: poslidovnist formuvannia ta napriamy realizatsii [Social security strategy of Ukraine: sequence of formation and directions of implementation]. *Sotsialna ekonomika, polityka ta demohrafiia*. № 1 (39). pp. 176–183. [in Ukrainian].
10. Shakhmatova T.A. (2013). Teoretychni zasady vyznachennia katehorii "sotsialna bezpeka" natsionalnoi ekonomiky [Theoretical principles of determining the category of "social security" of the national economy]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy*. № 3. pp. 72–77. [in Ukrainian].